

DANKWOORD door Goedele De Sterck

bij het in ontvangst nemen van de Letterenfonds Vertaalprijs 2018

op vrijdag 14 december 2018

Beste allemaal,

In de eerste plaats feliciteer ik mijn collega vertaalster en bemiddelaarster van harte met haar prijs. Onlangs ontdekte ik dat ik onder meer *Anna, Hanna en Johanna* van Marianne Fredriksson in de vertaling van niemand minder dan Janny Middelbeek heb gelezen, een boek waarvan ik destijds intens heb genoten.

Hier sta ik dan. Is dit misschien science-fiction? Een mooi gedicht? Een sprookje? Een surrealistische roman? Een detective of een thriller waarbij de échte prijswinnaar nog opgespoord moet worden? Ik sta hier in de Rode Hoed en ik zie u hier allemaal voor me, dus, Mireille, het zal dan toch wel echt waar zijn. Een waargebeurd verhaal in een letterkundig pakje. Literaire non-fictie, zoals dat heet. Mijn favoriete genre. Ik had het nooit durven dromen en al helemaal niet durven denken.

Een verhaal dus. Maar wie heeft dat verhaal geschreven? Uiteraard ikzelf voor een stuk, maar er zijn zoveel andere mensen die erin meespelen en het voortdurend hebben helpen waarmaken dat ik deze gelegenheid wil aangrijpen om hen allemaal te bedanken. Hoe is het begonnen? Ongetwijfeld met het zaadje dat mijn grootouders aan het begin van de jaren zestig in Spanje hebben geplant en dat mijn ouders hebben laten uitgroeien tot een heuse palmboom. Zij hebben mij hun passie voor al wat Spaans is met de paplepel ingegeven. Het heeft me overigens danig wat vegen uit de pan van mijn docenten Spaans gekost om de azucár en platáno uit mijn kindertijd te vervangen door het correcte azúcar en plátano.

Er is toen nog een ander zaadje ontsproten, dat ik het leeszaadje zal noemen. Als jong kind Lide-lide-lide-li croonend, gezeten in een kinderstoel met een prentenboek voor me, is een familiegoed. Voor het leven vastgelegd op oude films. Dank ook voor het voorlezen en die kasten vol boeken.

Het vertaalzaadje dateert van de humaniora. Zonder mijn leerkrachten Latijn en Grieks, mijn mede-spijkerkoppen, Cesar en zijn *belgae fortissimi sunt*, de helmboswuivende Hektor, de erotische gedichten van Catullus (en dat op een

meisjesschool van de ursulinen!) en alle humanistische bagage die ik heb meekregen, zou ik niet zijn wie ik nu ben, al vermoedde ik toen allerm minst dat ik mettertijd van het vertalen mijn vak zou maken. Want mijn besluit stond vast: het zou Romaanse Filologie in Leuven worden. Spaans natuurlijk, hoe kon het ook anders, literatuur, maar toch vooral linguïstiek, want ik had mijn hart toen al verloren aan taal, of liever gezegd, talen, en jongleren met woorden. Aan mijn leermeesters van toen heb ik oneindig veel te danken: zij hebben de fundamenteën voor het Spaans van mijn vertalingen gelegd. Research bleek bovendien mijn persoonlijke ontdekking van de hemel. Corpussen, subjuntivos, indicativos, mijn Leuvense vrienden weten er alles van.

En dan kwam Salamanca. Een nieuw hoofdstuk in het verhaal. Ik mocht – hoera - een proefschrift over die subjuntivos en indicativos schrijven en mede dankzij de Taalunie gedurende vijf jaar Nederlandse taal en cultuur doceren aan de Universiteit van Salamanca. Daarmee werd waarschijnlijk het zaadje van mijn rol als ambassadrice gelegd. Ondertussen leerde ik de finesses van de Spaanse spreektaal kennen, want al gauw bleek dat “cojonudo” en “de puta madre” in Leuven niet aan bod waren gekomen.

Zoals u weet, is in een geslaagde vertelling niet alles rozengeur en maneschijn, en ja, na die vijf jaar volgde er inderdaad een domper op de feestvreugde, want ik wilde én in Salamanca blijven (ik weet, het is een cliché, maar er was dus wel degelijk een don Juan in het spel) én als onderzoekster taalkunde aan de slag, mijn roeping (of althans toenmalige roeping, want ik heb er gelukkig nogal veel). Dat kon dus niet, máár het toeval (een ander welkom verhaalmotief) snelde mij te hulp. “Vertaalstagiaires gezocht bij het Europees Parlement.” En daar ging ik. Naar Luxemburg. Drie maanden op de Nederlandse vertaalafdeling en dankzij een speling van het lot (in de zomer gingen er zoveel Spaanse vertalers op vakantie dat ze versterking nodig hadden, al was het van een Vlaamse) nog eens drie maanden op de Spaanse afdeling, waar mijn mentoren en mijn collega’s me in sneltempo écht leerden vertalen. Het mini-vertaalzaadje uit de humaniora werd terug opgevist en uitbundig gegoten en bemest. Al was vertalen om eerlijk te zijn niet mijn eerste keus, ik was meteen verkocht en had er een nieuwe passie bij. Zo gezegd, zo gedaan. Ik besloot zelfstandig vertaalster te worden, in Salamanca, uiteraard vanwege de romantische verhaallijn die bleef bloeien en groeien.

En de bal ging aan het rollen. Instructies voor het installeren van feestverlichting, beschrijvingen van boordcomputers (ik ontvang nog elk jaar kerstwensen van een vrachtwagenchauffeur uit dank voor die ik citeer “keileesbare” handleiding), doktersverslagen, zittingen van het Europees Parlement, het was allemaal boeiend én nuttig en leerzaam in de aanloop naar... en nu komt de climax... het literair vertalen... in het Spaans. Overigens een taboe waarover ik het hier enkele jaren geleden al had.

De eerste workshop over *De heren van de thee* van Hella Haasse. De proefvertalingen, een fragment van *Marcel*, van Erwin Mortier, en *Schaap met laarsjes*, van Maritgen Matter. Mijn eerste “halve” boek, *Ingenieurs van de ziel* (literaire non-fictie, ik zei het al!), gracias Isabel én gracias Frank. Het mentoraat, dat leidde tot de Spaanse vertaling van *God’s gym* van Leon de Winter, gracias Diego. Er volgde een stroom aan vertaalcursussen en vertaalworkshops. Mijn vreugde kon en kan nog steeds niet op, vooral omdat wij vertalers Nederlands-Spaans, of we nu in Vlaanderen, Nederland, Spanje of Latijns-Amerika wonen één grote familie zijn. Dank voor jullie vriendschap en aanvaarding van deze vreemde eend in de bijt, dank ook voor alles wat ik van jullie geleerd heb en nog steeds leer. Ik zou hier een applaus willen vragen voor de literair vertalers Nederlands-Spaans die in alle discretie en met de grootste zorg boek na boek vertalen en literatuur én geschiedenis schrijven, en met name voor Marta, de dapperste van ons allemaal.

Ook de literaire vertalingen bleven niet uit. Van de ene titel kwam de andere. Ik heb ze stuk voor stuk met plezier vertaald. Allemaal verschillend en uniek. Dik en dun. Fictie en non-fictie. Voor groot en klein. Zwaarmoedig en vrolijk. Complex en eenvoudig. Ik heb geworsteld met culturele referenties en registers, ik heb ontdekt dat ik houd van rijmen, neologismen en woordspelingen, ik heb geleerd dat korte zinnen vaak veel meer zweet en tranen kosten dan lange volzinnen, kortom, ik mag lezen en spelen met taal en dat is voor mij het mooiste wat er is. Dank aan m’n Nederlandse en Vlaamse auteurs, aan de fondsen, aan m’n uitgevers en redacteurs én aan m’n lezers voor hun vertrouwen in een niet-moedertaalvertaalster (misschien maar goed dat bijna niemand op de naam van de vertaler let). Ik moet hier overigens opnieuw even de romantische verhaallijn aanhalen. Gracias aan één heel bijzondere lezer, mijn man die hier vandaag jammer genoeg niet aanwezig kan zijn. Ik las onlangs

dat Lieve Joris iedereen een Marek gunt, wel ik gun iedere vertaler en vertaalster een Jacinto, want er is heel veel grootmoedigheid en geduld nodig om bladzijden en bladzijden en bladzijden in het Spaans vertaalde Nederlandse en Vlaamse literatuur door te nemen en uren en uren en uren af te staan aan iemand die een groot deel van haar leven met haar neus in de boeken of de computer zit (dit laatste geldt trouwens ook voor mijn ouders, mijn familie in het algemeen en m'n vrienden, sorry en bedankt).

U denkt nu wellicht: we naderen de ontknoping, maar u hebt het mis, want in literaire non-fictie mag een plotse wending niet ontbreken. Mijn eerste roeping, weet u nog, de universiteit, onderzoek... Wel, de werkelijkheid overstijgt eens te meer de stoutste literaire plot. U zult het niet geloven, sinds enkele jaren ben ik opnieuw verbonden aan de Universiteit van Salamanca, ditmaal aan de Faculteit Vertalers en Tolken. En daar ben ik om zo te zeggen een nog vreemdere eend in de bijt, want ik doceer er vertalen Frans-Spaans. Gracias aan mijn ruimdenkende, fantastische collega's én studenten uit Salamanca, die ook die droom in vervulling hebben laten gaan en bovendien openstaan voor al mijn wilde plannen, want u raadt het al, de ambassadrice in mij is opgestaan. Nederlands bestaat al dertig jaar bij Letteren, maar niet als vertaalkvak bij Vertalen en Tolken, overigens nergens in Spanje en als ik me niet vergis ook niet in Latijns-Amerika. Alleen al in Spanje zijn er een dertigtal vertaalopleidingen en de meeste bieden uitsluitend Engels, Frans en Duits als werktalen aan. Nu telt de Europese Unie 24 officiële talen, om nog maar te zwijgen van de rest van de wereld. Hebben deze talen en culturen niet evenveel recht om over goed opgeleide vertalers te beschikken, al zij het op kleinere schaal en in een verkorte versie? De doodoener dat wie uit één taal kan vertalen, automatisch uit andere talen kan vertalen gaat althans volgens mij niet op. Culturele, taalkundige en dus ook vertaalkundige eigenheden zijn nu eenmaal een feit en verdienen de nodige aandacht. Maar goed, ik wijk af van mijn verhaal.

Onderwijs dus. De eerste steen is inmiddels gelegd, via vertaalateliers op locatie, mentoraten, het Connecting Emerging Literary Artists Project en schrijversbezoeken. En op dit moment is er binnen MediterraNed (de docentschappen Nederlands in de mediterrane regio) een online postgraduaat vertalen Nederlands-Spaans in Salamanca en Nederlands-Italiaans in Napels in de maak. Voor al deze initiatieven kunnen we rekenen op de onmisbare en

deskundige steun van onze collega's van het Expertisecentrum Literair Vertalen, de afdelingen buitenland van het Nederlands Letterenfonds en het Vlaams Fonds voor de Letteren, de Taalunie, de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, MediterraNed, de lectoren Nederlands in Salamanca, collega's van Vlaamse en Nederlandse universiteiten, de Belgische en de Nederlandse ambassade in Madrid, de Vlaamse vertegenwoordiging, de Spaanse vereniging van literair vertalers ACE Traductores en het Petra-E netwerk. Het Nederlands is geen grote taal, maar samen zijn we sterk: door als vertalers, vertalersverenigingen, docenten Nederlands, docenten Vertalen, universiteiten en instellingen de handen in elkaar te slaan kunnen we synergieën smeden, bruggen bouwen en heel wat bereiken. De aanhouder wint! Gracias de corazón aan allen.

Literair vertalen in het Spaans, je eigen taal en cultuur verspreiden, aankomende vertalers opleiden en onderzoek doen naar vertalen. Ik vond het een prachtig slot voor mijn verhaal. Het leek me te mooi om waar te zijn. Meer kon ik niet wensen. En dan kreeg ik een telefoontje van Mireille... Ik zat aan mijn bureau, op een stoel, anders was ik letterlijk achterover gevallen. De Vertalersprijs van het Letterenfonds voor vertalers uit het Nederlands. Ik denk dat zelfs Geert Mak, Frank Westerman of Lieve Joris geen mooier einde voor mijn literair non-fictieverhaal hadden kunnen bedenken.

Onnoemelijk veel dank aan het Letterenfonds en met name aan de afdeling buitenland. Gracias, Peter, Tiziano, Mireille, Barbara, Agnes, Marije, Machteld, Bas, Victor, Marlies, Jaja, Fleur, Hanneke, alle beleidsassistenten, voor jullie enthousiasme, deskundigheid, raadgevingen, warmte en empathie. Het is zo ontzettend fijn om met jullie samen te werken. Dat geldt trouwens ook voor de medewerkers van het Vlaams Fonds: Karen, Elise, Lien, Patrick en alle anderen. Zonder jullie en de overige non-fictie-personages die ik hier direct en indirect heb genoemd, zou mijn verhaal heel anders gelopen zijn en zou ik hier niet staan. Daarom verdienen zij en u allemaal, zonder uitzondering, een welgemeend en welluidend GRACIAS en een stukje van de formidabele prijs die ik hier vandaag in ontvangst neem en opdraag aan drie woordkunstenaren die er helaas niet meer bij kunnen zijn, maar nu ongetwijfeld ergens zitten te glunderen: An, Ana en Josse.

Waarom ik u dit verhaal heb verteld? Om u ervan te overtuigen dat literaire non-fictie de moeite waard is, dat sprookjes bestaan, dat dromen wel degelijk in vervulling kunnen gaan en dat er altijd en overal onbevooroordeelde mensen rondlopen die bereid zijn om taboes te doorbreken (al draait Cervantes zich nu misschien om in zijn graf...). GRACIAS